

NEPASAKYTOS KALBOS VINGIO PARKE

1988 m. liepos 26 d. grupė patriotinio judėjimo aktyvistų kreipėsi į Lietuvos gyventojus, kviesdama visus rugpjūčio 23 d. susirinkti Vilniuje Gedimino aikštėje ir gedulo mitingu paminėti Molotovo-Ribentropo pakto metines.

Kai šis kvietimas buvo pagarsintas per užsienio radiją, iškilo klausimas, kokią poziciją ruošiamam mitingo atžvilgiu turėtų užimti Lietuvos persitvarkymo Sąjūdis. Rugpjūčio 9 d. Sąjūdžio posėdyje, dalyvaujant visuomenės atstovams, buvo svarstoma ar Sąjūdis parems mitingo organizavimą. Kai kurie Sąjūdžio iniciatyvinės grupės nariai pareiškė neigiamą poziciją dėl dalyvavimo "ekstremistų sambūryje". Tačiau jaunieji sąjūdiečiai karštai palaikė mintį rugpjūčio 23 d. rinktis Gedimino aikštėje. Jie aiškino, kad Sąjūdis neteks autoritetą tautos akyse, jeigu atsisakys dalyvauti Molotovo-Ribentropo pakto paminėjime. Sąjūdžio prestižui labai pakenkė tai, kad jis nepalaikė liepos 12-sios demonstracijos dalyvių. Balsų dauguma Sąjūdžio iniciatyvinė grupė nusprendė paminėti Molotovo-Ribentropo pakto metines ir kreiptis į valdžią leidimo organizuoti mitingą Gedimino aikštėje.

Likus kelioms dienoms iki rugpjūčio 23-sios Sąjūdžio iniciatyvinės grupės nariai buvo susitikę su LLL atstovais. Sąjūdiečiai padėkojo LLL už iniciatyvą surengti mitingą, kuri paskatinusi ir juos prabilti apie Molotovo-Ribentropo pakto bei jo tragiškas pasekmes Lietuvai. Buvo sutarta kartu rinktis Vingio parke ir neorganizuoti atskiros mitingo Gedimino aikštėje. Sąjūdžio iniciatyvinės grupės nariai neprieštaravo, kad mitinge kalbėtų ir vienas LLL atstovas. Tokią kalbą buvo paruošęs sakyti Antanas Terleckas. Katalikų vardu turėjo prabilti Robertas Grigas, vienas iš pernykščio mitingų ertėorių. Niekas nė neįtarė, kad Sąjūdis, paklūsus CK diktatui, nei A. Terlecko, nei R. Grigo neprileis prie mikrofono.

Antano Terlecho kalba

Broliai ir seserys!

Georgijus Jefremovas š.m. rugpjūčio 20 d. "Komjaunimo tiesoj" paklausė: "Ar glūdi rusuose istorinis pavydas?" ir

2

pats atsakė teigiamai: "Valstybė, nusiėriekusi nuo Baltijos iki Juodosios jūros, padarė priklausomas ir pavaldžias kitas tautas, visų pirma, slavus". Iš tikrųjų viduramžiais Lietuva buvo didžiausia ir galingiausia Europos valstybė. 1410 m. liepą Žalgirio mūšyje jungtinei Lietuvos-Lenkijos kariuomenei vadovavo du lietuviai Vytautas ir Jogaila. Šia Žalgirioje buvo sprendžiamas ir slavų likimas. Objektiviai tik Lietuvos dėka Maskva išsivadavo iš totorių jungo. Tačiau sąmoningai ir šiandien šį faktą Rusijos istorija nutyli. TSRS istorijos vadovėlis perša moksleiviams išgalvotą versiją, esą Rusija buvo paklupdžiusi net Bizantiją, o Lietuva mokėjo jai duoklę. Iš esmės dabartinės Rusijos istorija yra ugro-suomių žemėse susikūrusios Maskvos kunigaikštystės istorija. Tačiau šoviniškai nusiteikę rusų istorikai Rusijos istoriją atapatina su Kijevo Rusies. Sąmoningai slepiamas faktas, kad tik 1480-aisiais išsivadavusi iš totorių jungo, Maskva pradėjo nepriklausomą valstybinį gyvenimą visiškai ant kito etinio pagrindo negu senoji Kijevo Rusia. Kada Maskva pradėjo ginklo pagalba rinkti aplink save slavišką ugro-suomiškas žemes, Lietuva buvo jau pasiekusi savo galybės zenitą. Šis istorinis faktas visada kėlė ir tebėra rusiškųjų imperialistų pavydą ir iš jo išplaukiančią neapykantą. Tik šios neapykantos vedinas caras Aleksiejus Michailovičius 1655 m. taip barbariškai apiplėšė ir sudegino Vilnių. 1795 m. užgrobė Lietuvą, rusų šovinistai stengėsi "paneigti" istorinę Lietuvos galybę ir pačią lietuvių tautos istoriją. Neapykanta Lietuvai ypatingu žiaurumu prasiveržė spaudos draudimo gadynėj, kurios nežinojo nė viena Rusijos paversta tauta. Nors lenkų buvo kelis kartus daugiau negu lietuvių, tačiau carai tokiomis drakoniškomis priemonėmis jų nerusino taip, kaip kad lietuvų. Ne Varšuvą vadino carai Čiortovgradu, o Vilnių - istorinę Lietuvos sostinę, jos galybės simbolių. Visiškai neatsitiktinai buvo sugriauta daug Lietuvos istoriškai architektūrinių paminklų, jų tarpe Vilniaus Žemutinė pilis, kaip neatsitiktinai buvo siekiama suteikti Vilniui rusiško miesto išvaizdą. Drįstu tvirtinti, kad 1944-jų liepą Stalinas sąmoningai taip sugriovė mūsų sostinės senamiestį, Sniečkus nugriovė daug galimų atstatyti senamiesčio namų dabartinėje Muziejaus gatvėje tik vykdydamas Stalino valią. Sniečkus leido šovinistui Vl. Mikučianui sudarkyti Vilniaus senamiestį, gerai žinodamas, kad Stalinas ir Suslovas laiko

Vilniaus senamiesčio problemą grybai politinė... Visiems žinoma, kad rusiškojo šovinizmo ideologu ir praktiniu jo tikslų vykdytoju keletą dešimtmečių buvo kaip tik Suslovas.

Der Stalinas stūmė iš TSRS istorijos kurso Lietuvą. Tačiau atskiras, Lietuvai pašvęstas skyrius išnyko iš vadovėlių jau po Stalino mirties. Iš Lietuvos mokyklų buvo išmesta jos istorija, o rusų kalba įvesta net darželiuose. Negalvokite, kad dėl to kalti negudrūs ir nepareigingi rusų biurokratai. Čia ne taip jau sunku išžiūrėti didžiojo dirigento ranką.

Stalinas gerai suvokė, kad tik rusiškasis imperializmas įvilks jį į generalisimo kotelį ir, užsodinęs ant Sibiro riftūno pasiųs civilizuotosios Europos trypti. Todėl jis visur ir visada vykdė to imperializmo valią.

Visiškai neatsitiktinai 1939-ųjų rugsėjyje diktatorius dėjo tiek daug pastangų mainais už lenkiškas žemes gauti sau Lietuvą. Strateginiu požiūriu Liublino ir Varšuvos vaivadijos buvo vertingesnės už mūsų žemę. Ne vėliau už mus tai suprato Stalinas ir jo patarėjai. Lietuvos jie siekė senes neapykantos vedini. TSRS VRL Komisaras Serovas pasirašė instrukciją ištremti į TSRS šiaurinius rajonus žymių estų, latvių ir lietuvių tautų dalį dar 1939 m. spalio 11 d., t.y. antrą dieną pasirašius Lietuvos-TSRS Savitarpio pagalbos sutartį... Aneksavus Lietuvą, detalių tremtinių sąrašą sudarinėjo komisarai Gladkovas ir Guzevičius.

Nežiūrint į tai, kad mūsų tauta atmetė Hitlerio planą daryti lietuviškus SS legijonus ir pasiųsti juos į Rytų frontą, Stalinas niekada už tai nejautė Lietuvai dėkingumo, priešingai - traktavo Lietuvą kaip karinį Vokietijos sąjungininką ir algėsi su ja daug žiauriau negu su Bulgarija, net Rumunija ir Vengrija. Latviją ir Estiją aplenkė patys žiauriausieji stalininiai 1948-ųjų metų trėmimai. Bene tais pačiais metais užgėso ginkluotoji latvių ir estų rezistencija, kai tuo tarpu tironas dar 5 metus kurstė Lietuvoje partizaninį karą. Stalininis Molochas pareikalavo iš Lietuvos daug daugiau aukų, lyginant su broliškomis tautomis. Ypatingą Stalino neapykantą Lietuvai rodo neseniai visiems paaiškėjęs faktas. Per 1941-ųjų metų birželio trėmimus daugumos šeimų galvos buvo be teismo užšarytos į koncentracinius. Jau pirmąją žiemą beveik visi jie buvo išžudyti. Tačiau Stalinas įsakė šalčiu ir badu numarinti ir žmonas, ir vaikus. Diktatorius, nors labai stokdamas transporto, permetė moteris, vaikus ir senelius į Jėnisiėjaus bei Lenos žiotis ir ten beveik visus sunaikino. Tokias

beprasmiškas žudynės galėjo skatinti tik istorinė neapykanta Lietuvai ir jos žmonėms. Ši neapykanta prasiveržė Suslovo, lietuvių tautos praminto keriku II, raporte Stalinui: "Budet Litva, no bez litovcev".

Tik didžiausi cinikai gali šiandien tvirtinti, kad jie Maskvoje nesuranda 1939-ųjų rugpjūčio 23 ir rugsėjo 28 Stalino ir Hitlerio sankcionuoto mirties nuosprendžio Lietuvai. Galiu tokiems patarti, kur surasti tą istorinį dokumentą. Jau daugiau kaip prieš 25 metus tuodasis metraštininkas Konstantinas Navickas disponavo ne tik slaptaisiais Molotovo-Ribentropo pakto protokolais, bet ir jų pasitarimų stenogramomis. Šie dokumentai padėjo Navickui apginti daktarinę disertaciją tema "TSRS vaidmuo ginant Lietuvą nuo imperialistinės agresijos 1920-1940 metais". Atskira knyga išleistos disertacijos 274 psl. jis rašo, kad 1939 m. rugsėjo 28 d. TSRS "vėl gynė lietuvių tautos laisvę ir jos teritorijos neliečiamumą. (...) Tarybinės vyriausybės spirieme ji (Vokietija - A.T.) tereikalavo turėti laisvas rankas bent į trečdalį Lietuvos teritorijos: nuo Baltijos jūros maždaug iki Kuršėnų bei Raseinių, o pietvakariuose - srities su Vilkaiviškiu, Liudvinavu ir Kapčiamiesčiu". Galų gale diktatoriai susitarė, kad Hitleris pasitenkins gabalu Suvalkijos. Apie tokį sandorį disertantas galėjo sužinoti tik iš minėtos stenogramos. Stalinas, aišku, gindamas teritorinį Lietuvos vienetumą, 1940-ųjų birželio 15-ją pasigrobė iš savo sėbro (užėmusio Paryžiaus "išvadavimu") panosės aną Suvalkijos gabalą, už kurį vėliau, kaip žinome, buvo priverstas sumokėti 7,5 mln. dolerių, t.y. maždaug tiek, kiek 1867 m. JAV Rusijai už 1,5 mln km² Aliaską.

Siūlau daktaro Navicko archyvą parodyti Novosti agentūros direktoriui Falinui ir Stalino "Trumpojo kurso" specialistui Mykolui Burokevičiui, nes ir tas apsimeta nieko negirdėjęs ir nematęs.

"Sąjūdžio žinios" perspausdino puikų esė Endelio Nirko straipsnį "Atsitiktiniai suklydimai?". Argi iš tikrųjų "tautą netgi jos gyvenimo ir mirties klausimais galima vadžioti už nosies iki bedugnės krašto?". Mes nenorime būti apkaltinti, kad trukdome Gorbačiovai įgyvendinti jo persitvarkymo programą. Tačiau nenorime tapti trąša ir naujajam rojui.

Reikalaujame Maskvą viešai pripažinti, kad TSRS 1939 m. rugpjūčio 23, rugsėjo 28 ir 1940 m. birželio 15 d. įvykdė Lietuvos atžvilgiu agresijos aktą, paskelbti konkrečią datą,

5

kada bus likviduotos politinės ir karinės tos agresijos pasekmės.

Korikas II nejuokavo, grasindamas palikti Lietuvą be lietuvių. 1945, 1948, 1949 m. man dažnai atrodydavo, kad dar vienas dūris į nukryžiuotos Lietuvos širdį, ir ją sribai užkasę pamazgą duobėj, kaip dešimtis tūkstančių jos dukrų ir sūnų.

Ačiū Dievui, kad Jis 1953 m. pasiuntė Staliną pas jo sėbrą Hitlerį. Ačiū tiems, kurie rizikuodami savo gyvybe, kovojo už Lietuvos teisę gyventi. Kokia laimė matyti šiandien tokią gausią minią, švytinčią viltimi pamatyti laisvą Lietuvą laisvą Europos tautų šeimoje.

Roberto Grigo kalba

Kreipiuosi į jus jaunosios katalikų kartos vardu. Religiniai žmonės sudaro žymią mūsų jaunimo dalį ir jų nuomonė turi būti išsakyta šia nacionalinio gedulo dieną, tautos forume. Pradžioje mažas ekskursas į netolimą praeitį: kai prieš metus pirmą kartą susirinkome paminėti dviejų fašistinių diktatūrų suėkalbio, aplink Adomo Mickevičiaus paminklą sukėsi saugumiečiai murmėję: "Betrukta, kad trispalvę iškelta!!" O šiandien, broliai! Apsidairykime!! Taigi, padarytas didelis žingsnis į priekį. Anot Kazio Bradūno: "Ledynai traukiasi į šiaurę. Sukilėlė ugnis morenose dega". Tad šiandien, kai mūsų išaugęs tiesos alkis jau įveikia baimę, pasvarstykime Molotovo-Ribentropo pakto įtaką Tėvynės likimui, suverenitetui pamastykim apie jos dabartį ir ateities galimybes. Oficialioji versija iki šiol kartoja, kad 1940 m. demokratiškai išrinkto liaudies seimo valia Lietuva įstojo į TSRS sudėtį, toliau pasilikdama suverenios valstybės. Keletu iškalbingų faktų, paimitų vien tik iš tarybinės spaudos, noriu paryškinti tą "suverenumą" ir liaudies seimo "teisėtumą". Spauda rašė: "Įvedus raudonosios armijos įgulas, Molotovas ultimatumu pareikalavo sudaryti Lietuvoje Krekliui priimtine vyriausybę." Pamėginkime įsivaizduoti: Reiganas atvyksta į Maskvą ir komanduoja skyrimams į politbiurą, Aukščiausiosios Tarybos prezidiumą... Kažin, ar po to vadintume Tarybų Sąjungą suverenios... Bet tai ne viskas: įvedamos papildomos raudonosios armijos įgulos, vyksta masinės demonstracijos, atsiranda liaudies seimas, kuris nuveda Lietuvą į Stalino glėbį. Tuo pat metu analogiška "istorinė būtinybė", taršiant vadovėlių žaggenų, įgyvendinama Latvijoje ir Estijoje. Keistokas šis sinchroniškas apsisprendimas, ar ne?

6

Tarytum mūsų tautos būtų susitarę ir tik telaukė, kaip čia įsiprašyti "broliškon TSRS tautų šeimon", apie kurios badaujančią ekonomiką ir masines represijas Pabaltijyje buvo puikiai žinoma. Vaizdumo dėlei pažvelkime į atvirkščią variantą. Į Lenkiją, Vengriją, Čekoslovakiją įvedama NATO armija, ten vienu metu staiga pasikeičia vyriausybės ir tos šalys ~~imam~~ pareiškia "laisvanoriškai" stojančios į Šiaurės Atlanto karinę sąjungą. Kažin ar daug ką toks savanoriškumas įtikintų... Bet eikime toliau. Liaudies seimas paskuba inkorporuoti mus į TSRS, ir liaudis tuoj pat apiberiama "socializmo pranešimų" devanėmis: čia ir birželio 14-ji, žvėriškos deportacijos, ir cenzūra, istorijos klastojimas, tikinčiųjų persekiojimas, ekonominis terroras; partijos kadrų korupcija. Visa tai buvo iki šios dienos - tai pripažįsta debar ir legali prasa. Ko imasi prieš minėtas blogybes, ypač prieš kruviniausią iš jų - prieš trėmimus - "suverenios" socialistinės Lietuvos liaudies seimas, Sniečkaus, Paleckio vyriausybė? Į tai atsako buvęs čekistas Todešas "Gimtajame krašte": jeigu LKP būtų pasipriešinusi trėmimams, ji ir jos vadovai būtų atsidūrę kartu su savo aukomis. Štai kokie "nepriklausoma" buvo į TSRS įsijungusi Lietuva! Štai kokie "saverankiška" buvo (ir liko!) vadinamoji jos vyriausybė! Lietuviai, kaip Jums patinka toks "suverenumas"?! Manau, kad geriausiai jį paaiškina slaptuose Molotovo-Ribentropo protokoluose esanti frazė: "Kai TSRS imsis specialių priemonių Lietuvos teritorijoje..." Raudonosios armijos įvedimas, po to surežisuotas liaudies seimas ir jį sekęs Lietuvos įjungimas į TSRS - tai ir buvo "specialios priemonės", numatytos Molotovo-Ribentropo paktu. Su mūsų liaudies valia ir siekimais tai neturi nieko bendro. Ryškiausiai šis valdančiųjų svetimumas savo liaudžiai pasireiškė dešimtmečių kovoje prieš tautinę sąmonę ir kultūrą. Kas mums melavo per istorijos pamokas?! Kieno įsakymu? Kas mums uždraudė himną, Vytį, trispalvę? Pieterio "Algimantą", Vaižganto raštus, Kudirkos satyras? Kas teisė ir iki šiol tebekankina žmones, niūriais Brežnevo laikais drįsusius protestuoti prieš blogybes, šiandien pripažįstamas ir smerkiamas? Broliai komunistai, aš krikščionis, ir man sunku, nesinori nieko skaudinti, bet teisingumas reikalauja pasakyti: be galo tikslus buvo praeitąkart Vingio parke iškeltas lozungas: "Partija vadovavo terorui ir stagnacijai". Kas buvo valdžioje - tas ir vadovavo, tas atsakingas. Dėr žmonės, turėtų atsiprašyti savo tautos ir savo liaudies. Darbais atsiprašyti.

4

Tokios 1939 m. rugpjūčio 23 d. pasekmės Pabaltijui. Dabar pamėginkim kartu pažvelgti į ateitį. Kaip galime išsaugoti tautą nuo mirties? Nuo galime priartinti visišką Nepriklausomybę? O atsekime, kaip mes pasiekėme dabartį, tegul tik dalinį, tik sąlyginį palengvėjimą? Žmonės kentėjo,ėjo į lagerius, leidosi šmeižiami ir diskriminuojami, bet neišsižadėjo krikščioniškojo palikimo ir tautinių simbolių. Tyli, nekalta kančia, jos pagimdyta kūryba, idėjos steinančioms naujoms kartoms. Kalbėjo garsiau už šimtabalsę melo propagandą. Kai legali spauda išūliai angauginėjo tautą, pagrindžio leidiniuose pasiryžėliai demaskavo ~~XXXXXXXXXXXX~~ artinacionalinius išpuolius (per ankstyvą dvikalbystę, ekologinę tragediją, kultūrinę diktatą iš Maskvos). Tai buvo prieš 10-20 metų, kai tankų vikšrai sutraiškė Persitvarkymą Prahoje. Tie ištikimieji sąžinės riteriai, kaip kun. Svarinskas, kun. Tamkevičius, V. Petkus, B. Gajauskas, G. Ješmantas buvo nuteisti, pavežėti caro metodais už Uralo ir iki šiol kaltinami "nacionalizmu, agitacija ir propaganda". Bet jų auke pratęstos idėjos nežuvo ir šiandien, atėjus patogiam momentui, plūstelėjo viešumon masinio judėjimo Nerunu. Ir mes turime šiuo keliu eiti iki mūsų tautos svajonės - visiškos Nepriklausomybės diena. Svarbus visuomeninis ir moralinis lietuvių laisvės faktorius yra Katalikų Bažnyčia. Katalikai, rimtai naudokimės mūsų turimam gyvenimo priemonėm. Į mūsų būtį, atėjęs Krištas pavers mus kiekvieną asmenybę, mažyte laisvės tvirtovę. Jeigu tokių nepalenkianų, kompromisų nepažįstančių asmenybių tautoje bus dauguma - Lietuva bus laisva! Šiandien, kai mūsų egzistavimo pagrindams realiai graso fizinio susinaikinimo ir išsigimimo pavojai, aš nepabijosiu senamadiško, užmiršto žodžio, sakydamas: - Mergaitės, būkite skaisčios! Jūsų iščios - Lietuvos ateitis. Nuo Jūsų priklauso, ar Jūsų kūdikiai gims normaliose šeimose ir ar aplanai jie gims. Skaudu, bet dabar Lietuvoje

negimusią kūdikių abortais nužudoma tūk, kiek pokario metais žuvo partizanų - apie 50000. Tauta nusižudys, jei dėl jos savanoriškai neprisiimsime gausios šeimoms teikiamų sunkumų. Motinos, tėvai! Tegul Jūsų mažieji augs teisingumo, pagarbos mūsų istorijai ir kalbai atmosferoje. Auklėkite vieni kituos. Žūtbutinę nuostatą - nors ir viską prarasis, melui reveransų nedarysiu; nė per nago juodymą! Noru ir kaip nukentėsiu - prie tautiečių pjudymo, Bažnyčios niekinimo, gantos niokojimo nepripildysiu. Ak, jei tie uniformuoti ir neuniformuoti mūsų broliai, praverdžiuojantys mus ekstremistais, ieškantys kiaurose mūsų kišenėse

nebūtų dolerių,- jei jie žinotų, kokia laimė taip gyventi!
Gyvenkime taip kasdienybėje - ir garantuotai pasieksime Molotovo
Ribentropo paktą pasekmių likvidavimą! LIETUVA BUS LAISVA!